

Kvinnorna i politiken.

Valdeltagande och partiståndpunkt.

Då kvinnörösträtten stod på dagordningen gjordes många förutsägelser rörande den föreslagna reformens verkningar. Det påstods att kvinnornas sociala medkänsla skulle föra dem till de radikala partierna, att deras religiösa intresse skulle bli en tillgång för konservatismen, att de skulle följa sina män och sålunda blott åstadkomma en fördubbling av röstetalen. Några räknade på banbrytande insatser från de kvinnliga väljarnas sida; en och annan sangvinisk motståndare till kvinnörösträtten hoppades att den icke skulle bli begagnad. Även sedan kvinnorna i ett stort antal länder fått politiska rättigheter framställas skilda hypoteser om betydelsen härav. Bland annat har det sagts att samtidens diktaturtendenser skulle vinna ett särskilt starkt stöd hos de kvinnliga väljarna; det har talats om deras tillgänglighet för suggestion och deras förkärlek för "starka" män.

Det finns numera en del material för frågans bedömning. På flera håll — så i de skandinaviska länderna — ingår i den officiella statistiken uppgifter om valdeltagandet inom de båda könen. Här är det alltså möjligt att mäta graden av kvinnornas politiska intresse i den mån röstavgivningen anses vara ett uttryck för detta. I några fall har man föranställt om särskild räkning av männens respektive kvinnornas röster och sålunda tillgjort en undersökning av köns politiska ställningstagande.

Överallt synes kvinnornas intresse valen vara mindre än männens. Särskilt betydande är skillnaden mellan männens och kvinnornas valdel-

tagande i de skandinaviska länderna. I Sverige, där deltagandet i valen över huvud är mindre än i nästan alla andra demokratier, var vid 1921, 1924 och 1928 års andrakammarval deltagarprocenten för männen 62, 60 och 72,6, för kvinnorna 47,2, 46,7 och 62,7; skillnaden rör sig alltså mellan 10 och 15 procent. I Danmark var motsvarande skillnad vid valen 1918—1929 ungefär densamma, i Norge har den varit än större, i Finland däremot endast omkring sju procent. Anmärkningsvärt är att denna skillnad är långt större på landsbygden — där valdeltagandet i det hela är mindre livligt än i städerna. I Norge har vid flera val skillnaden på landet uppgått till omkring tjugoprocent, under det att valdeltagandet bland städernas kvinnor endast obetydligt understigit männens. I Sverige och Finland har på landsbygden i genomsnitt knappast hälften av kvinnorna begagnat sin rösträtt.

Tillgängliga uppgifter från andra länder tyda på en liknande, men icke så markerad skillnad i könets politiska intresse. En av den tyska riksstatistiken efter 1924 års val gjord utredning rörande valdeltagandet inom skilda kön och åldersklasser i ur olika synpunkter typiska valkretsar visar att kvinnornas valdeltagande med 4—5 procent understeg männens; det förtjänar särskilt påpekas att de yngre kvinnorna röstade relativt, d. v. s. i förhållande till männen, flitigare än de äldre. I Österrike har skillnaden varit obetydlig vid de senaste valen, endast 2—3 procent. Beträffande andra länder peka uppgifterna i samma riktning, ehuru i regel exakta siffror icke finnas. Icke sällan bilda kvinnorna, trots det låga valdeltagandet, majoriteten av de röstande, ty deras flertal bland de röstberättigade är ofta betydande.

Rörande kvinnornas ställningstagande vid valen finnas för de flesta länder inga uppgifter. Vid folkomröstningar rörande rusedrycksförbud i Sverige 1922 och i Finland 1931 räknade man dock som bekant männens och kvinnornas röster separat. Som väntat var visade kvinnornas vid dessa båda omröstningar avgjort större sympatier för förbudet; för detta röstade i Sverige 58,5 och i Finland 33,3 procent av kvinnorna mot respektive 41 och 23,8 procent av männen. I några fall har man emellertid räknat kvinnornas och kvinnornas röster politiska valen; detta har i re-

gel skett genom olkfärgade valkuvert. I Österrike har denna anordning generellt tillämpats vid samtliga val från och med år 1920, och beträffande några av dessa val ger den officiella statistiken fullständiga upplysningar om könets röstning. I Tyskland ha kommunerna möjlighet att besluta om en sådan uppdelning, och denna möjlighet har under senare år i allt större utsträckning begagnats. I många större städer, såsom Berlin, Köln, Leipzig, Magdeburg och Wiesbaden, samt i så gott som hela Thüringen ha vid flertalet senare val männen och kvinnornas röster räknats var för sig; vid 1930 års riksdagsval uppdelades på detta sätt omkring en sjättedel av samtliga väljare. Att metoden icke kommit att praktiseras i än större utsträckning sammanhänger sannolikt därmed att vissa kvinnoorganisationer protesterat mot dess användning såsom innebärande ett brytande av valhemligheten. Såväl i Österrike som i Tyskland ha de statistiska utredningarna givit resultat av icke ringa intresse.

I Österrike har vid samtliga val kvinnörösträtten visat sig vara en värdefull tillgång för det klerikala och moderatkonservativa kristligt-sociala parti som sedan 1920 i huvudsak dirigerat landets politik. Det socialdemokratiska partiet har ägt avgjort mindre sympatier hos kvinnorna; i än mindre grad ha dessa givit sina röster åt de revolutionära diktaturpartierna, nationalsocialister och kommunister. Nedan anges det antal kvinnliga väljare som motsvarat hundra manliga väljare inom vederbörliga partier vid de första och sista nationalrådsvalen (1920 och 1930):

	1920	1930
Kristligt-sociala	132	138
Socialdemokrater	89	100
Kommunister	58	67
Nationalsocialister ...	—	78

Skillnaderna äro, såsom synes, verkligen betydande; så t. ex. äro kvinnorna dubbelt så starkt företrädda inom den kristligt-sociala väljarkåren som i den kommunistiska. Av betydelse för nationalrådets sammansättning har framför allt varit förhållandet att kvinnorna röstat mer med de kristligt-sociala än med socialdemokraterna; vid varje val har kvinnörösträtten betytt en vinst av åtskilliga platser för det förnämnda partiet. I den utförliga statistiken över 1930 års val påpekas att om endast männen haft rösträtt socialdemokraterna fått 78 platser och de kristligt-sociala 58, under det att motsvarande siffror vid rösträtt endast för kvinnor skulle ha varit 67 och 73; de faktiska mandatsiffrorna voro 72 och 66. De konservativa småpartier som vid senare val uppträtt ha icke lyckats tillkämpa sig samma starka ställning bland kvinnorna som det kristligt-sociala partiet.

En undersökning av valresultaten i de olika valkretsarna ger vid handen att kvinnornas ställningstagande accentuerar den inom ett visst område härskande tendensen. I Wiens borger-

liga distrikt avhålla sig arbetarkvinnorna i förhållandevis stor utsträckning från att rösta, eller också rösta de kristligt-socialt; i flera lantvalkretsar äro — i förhållande till männen — de socialistiska kvinnorna endast hälften så talrika som de kristligt-sociala. I Wiens arbetardistrikt rösta arbetarklassens kvinnor däremot socialistiskt i samma utsträckning som männen.

I huvudsak ge uppgifterna från Tyskland samma indikationer. Med stöd av en redogörelse i den tyska riksstatistiken meddelas här det antal kvinnliga väljare som vid 1930 års riksdagsval i genomsnitt kommo på hundra manliga väljare inom olika partier i de områden där man åtskiljer manliga och kvinnliga röster. Det bör uppmärksammas att antalet kvinnliga väljare i Tyskland väsentligt överstiger antalet manliga.

Kristligt-sociala folk tjänsten (protestantiskt-konservativt parti)	223
De katolska partierna (centern och bayerska folkpartiet)	173
Tysk nationella	153
Tyska folkpartiet	136
Statspartiet (demokraterna)	110
Socialdemokrater	109
Nationalsocialister	96
Kommunister	82

Kvinnorna röstade alltså i särskilt stor utsträckning med de religiöst betonade partierna — till vilka även kan räknas det tysknationella partiet — och i relativt ringa grad med de författningstroga vänsterpartierna (demokrater och socialdemokrater); påfallande liten är deras anslutning till omröstningspartierna, nationalsocialister och kommunister. Under förutskattning av att motsvarande förhållanden förelågo inom hela riket skulle kvinnornas uteslutande från valrätt ha medfört en omkastning av flera tiotal mandat; bl. a. skulle enligt beräkning i Die Tat 1931 kommunisterna ha vunnit 14 och nationalsocialisterna 9 platser. Med tanke på omröstningssiffrorna i riksdagen mellan septembervalvet 1930 och Papen-regeringens bildande 1932 kan det sägas att den Brüningsska regimen vilade på de kvinnliga rösterna.

Från andra riksdagsval föreligga icke så fullständiga uppgifter. Ännu 1928 var uppdelningen i manliga och kvinnliga röster genomförd blott i några få områden, och från 1932 och 1933 års val finnas redogörelser endast från ett fåtal städer. Alla tillgängliga uppgifter tyda likväl på att 1930 års val i här berörda avseende varit typiskt.

Från ett stort antal valkretsar finnas däremot uppgifter om könets röstning vid 1932 års presidentval. Detta val, i högre grad än något annat en kraftmätning mellan den härskande regimen och de nationella och proletära diktaturtendenserna, visar en stark divergens mellan män och kvinnor. Nedan anges på samma sätt som i det föregående huvudkandidaternas klientel bland de kvinnliga väljarna:

	Duesterberg	Hindenburg	Hitler	Thälmann
Första omgången	106	122	98	74
Andra omgången	—	119	37	70

Kvinnorna voro sålunda i avgjort flertal bland Hindenburgs anhängare, under det att männen övervägde inom Hitlers och Thälmanns väljarskaror; den kommunistiske kandidaten fick omkring tre manliga röster på två kvinnliga. Bland kvinnorna hade, vilket givetvis icke framgår av de anförda siffrorna, Hindenburg majoritet redan i första omgången; bland männen ägde nationalsocialister och kommunisterna tillsammans majoritet i andra omgången. Ytterlighetspartiernas "maskulina" karaktär har utan tvivel givit dem större slagkraft än röst-siffrorna omedelbart ge vid handen; då det gäller att genomföra en revolution och att upprätthålla en diktatur kommer det främst an på männen. Det kan tilläggas att kommunisternas frammarsch vid de båda riksdagsvalen 1932 efter spridda uppgifter att döma berodde på en proportionsvis allt starkare anslutning från de manliga väljarnas sida; i flera städer övervägde det manliga elementet inom partiet vid dessa val i lika hög grad som vid presidentvalet.

Den pacifistiska antirevolutionära inställning som synes vara ett viktigt motiv vid kvinnornas röstning bör givetvis vara ägnad att göra kvinnorrörelsen till en tillgång för varje härskande regim, d. v. s. till en i egentlig mening konservativ faktor i politiken. Man borde sålunda ha anledning att vänta att kvinnorna vid valet i mars 1933, då Hitler övertagit statsmakten och börjat organisera diktaturen, i större utsträckning än tidigare anslö sig till det nationalsocialistiska partiet. I själva verket tyda också vissa uppgifter — från valet i Köln och Wiesbaden — på en utveckling i denna riktning.

En del kommentarer ha gjorts till de refererade resultaten. En österriksk författare betonar att arbetarklassens kvinnor i större utsträckning än männen inneha platser där de komma i nära beröring med och i starkt beroende av borgerliga väljare; särskilt gäller detta tjänsteflickor och bu-

tiksbiträden. Han ser här, sannolikt med rätta, en orsak till att socialismen vinner så ringa anslutning bland kvinnorna i de borgerliga valdistrikten. Att kvinnorna äro mera religiöst intresserade än männen och därför benägna att rösta efter de kyrkliga ledarnas direktiv synes vara ett faktum, men de psykologiska och sociala orsakerna härtill äro svåra att fastställa. Den ringa anslutning som de revolutionära partierna vunnit bland kvinnorna har påståtts bero på att dessa partier äro ungdomspartier och att det politiska intresset vaknar senare hos kvinnan än hos mannen; denna förklaring kan, med tanke på de förut anförda uppgifterna rörande årsklassernas valdeltagande i Tyskland, icke antas vara riktig.

Över huvud är det icke möjligt att klarlägga denna fråga utan mera fullständiga uppgifter om de skilda yrkesgruppernas röstning. Det är, för att blott nämna ett exempel, möjligt att det kommunistiska partiet i Tyskland och Österrike rekryterats huvudsakligen bland arbetslösa, och bland dessa äro kvinnorna naturligtvis i avgjord minoritet. Måhända beror skillnaden i könsens politiska ställningstagande huvudsakligen på att den sociala differentieringen inom könen är olika.

Att vid valet särskilja olika yrkesgrupper är utomordentligt svårt. En uppdelning dels efter kön, dels efter åldersklasser — det senare har ingenstädes skett — kan emellertid anordnas med enkla medel, exempelvis valkuvert med olika nummer och färg. Även en dylik uppdelning skulle såväl ur praktisk politisk som vetenskaplig synpunkt erbjuda ett visst värde.

Herbert Tingsten.

BARKARBYVÄGEN PERMANENTAS.

Sollentuna härads väghållningsdistrikt, Stockholms län, har fått regeringens tillstånd att uppta ett 20-årigt amorteringslån på högst 80.200 kr. till varaktigt beläggning av Enköpingsvägen vid Barkarby.

YHETER Lördagen den 5te Augusti 1933

Själv mordets sociologi.

Tendensen till självmord, skrev den nuvarande presidenten Thomas Masaryk i sitt 1881 utgivna arbete *Der Selbstmord als sociale Massenerscheinung der modernen Civilization*, "har oavbrutet utvecklats sedan renässansen och äger för närvarande inom alla civiliserade nationer en sådan styrka att den måste betraktas som vår tids speciella onda: den är den sociala frågan i ordets egentliga mening... Utvecklingen av denna tendens jämte ökningen av antalet sinnessjuka är vår tids mest betänkliga och därför också mest betydelsefulla karaktärstikur". Detta hör till de första med vetenskapliga pretentioner framförda påståendena om att självmordet är en sociologisk företeelse; kort och enkelt uttryckt kan man härmed sägas mena att självmordsfrekvensen väsentligen är beroende av sociala förhållanden och samhällslivets gestaltning över huvud. Denna uppfattning har länge förblivit tongivande; särskilt inom den franska sociologin har självmordet varit ett omhuldat ämne. Högpunkten av den sociologiska teorins strävanden utgör Durkheims berömda verk *Le Suicide* (1897). Sannolikt har detta mer än något annat arbete bidragit att skapa de moderna föreställningarna om självmordets sociala innebörd.

Durkheim avvisar i ett par korta kapitel uppfattningen att självmordet väsentligen skulle vara en följd av nervösa rubbningar; framför allt tror han sig kunna visa att någon korrelation mellan självmordsfrekvens och frekvens av sinnessjukdom icke existerar. Han övergår därefter till en utomordentligt ingående analys av olika länders självmordsstatistik och söker uppvisa en relation mellan självmordsfrekvensen och skilda sociala fenomen. Hans huvudsakliga slutsatser skola här i största korthet sammanfattas.